

Optužujući dokumenti za Hag:

EKSKLUZIVNO

**Šta je Del Ponte
nudila za
Šainovića
i Stojiljkovića**

**Tajna sastanka
kod Miloševića
13. juna 1998.**

**Stojiljković: Sve bi
Šiptare trebalo pobiti
Lilićev tajni izveštaj
Zbog čega Milošević
nije želeo
prestanak
bombardovanja**

2,5 EUR (EU); 1,5KM BiH; 60DEN Makedonija;

9 771450 1884007

**Skandalozan pokušaj
Moskve da spreči
Koštuničinu posetu Kini**

**Zašto DB izlazi
i iz MUP
i iz vlade**

Kako su Prodanovići p

Vidim kakve se krvave borbe vode i vidim, da čovečiji život nije ništa - zar ne podseća ova rečenica na neki od onih iskaza Miloša Crnjanskog koji su se selili između ratnog dnevnika, romana „Dnevnik o Čarnojeviću“, zapisa i docnijih komentara? U njima prebiva rana slika susreta sa ratnim nihilizmom koji je, u drugačijim oblicima, kod Crnjanskog trajao i docnije, ali navedeni tragički odjek jednog užasa nije uzet iz Crnjanskog. On potiče iz jednog autentičnog svedočanstva koje je dugo ostalo samo u krugu porodice, a citat je tu da predstavi usputni bljesak književnog talenta.

Kada mu rođeni brat pogine u Prnjavoru, u Mačvi, tako u „Ratnom dnevniku 1914 - 1918“ piše Mileta M. Prodanović, čiji zapisi nose snagu ne samo svedočanstva već i jednog boljeg uma i ličnosti koju i drugi ljudi paze i uvažavaju. Ko se pita kakvi su bili ti naši već pomalo mitski preci, dobar odgovor može pronaći u ovom dnevniku objavljenom na osamdesetogodi-

Čuvenim porodičnim imenima u srpskoj književnosti - Ilić, Nastasijević, Hristić, Pavić, Davičo - pridružili su se Prodanovići koji pišu kroz tri generacije. Najmlađi među njima - Mileta autor je jedne od najboljih satira u novijoj srpskoj književnosti, svesno prećutane, i autor duhovitog i ciničnog apela „Stariji i lepši Beograd“, kulturne i duhovne hronike sunovrata srpskog društva na kraju veka

dišnjicu početka Prvog svetskog rata - „bolje je kao častan čovek, veran Srbin poginuti, nego kao izdajnik živeti; gde se tiče časti i obraza, tu se život prezire“, jer potomci „će se dičiti tvoja imena i kojima će tvoja čast, tvoj očeličen karakter biti zvezda vodilja kroz njihov čitav život.“

(...) Svaki roditelj svojim ponašanjem i svojim radom udara kamen temeljac svome porodu, na kome docnije njihov zasnovan častan rad neće se srušiti i biće im vodilja kroz ceo njihov život.“

Ovaj starinski

čovek trideset godina kasnije, 1944. „na kongresu političkih stranaka održanom u selu Ba izabran je u nacionalni komitet kao predstavnik Demokratske stranke.“ Nakon preležanog tifusa, „odlučuje da se vrati kući, i na tom putu, u okolini Foče u proleće 1945. uhvaćen je i ubi-

jen od strane jedinica KNOJ-a“, što neće biti bez posledica po njegove potomke.

U ovom dnevniku otkrivena je nova spisateljska porodica u srpskoj literaturi. Mileta M. Prodanović je deda Milete Prodanovića, slikara, književnika i čoveka od pera,

Fenomen stvaralačkih porodica privlači pažnju zato što otkriva delikatnost i značaj kulturnog posredovanja

humaniste u starinskom smislu ove reči, a otac Božidara Prodanovića, slikara, profesora Akademije i autora nekoliko knjiga sentencioznih zapisa o slici i slikarstvu, životu i iskustvu, percepciji i razumevanju. Tako se u tri generacije i rasponu od stotina godina oblikovala jedna stvaralačka genealogija.

Književni i humanistički plodovi u delu njenog najmlađeg člana umnožili su se u toliko pravaca da je već i boljem poznavocu njegovog dela teško da ih sve sabere na jedno mesto. U poslednje dve godine, njegov rad je, međutim, prućen posebno izraženom i sasvim nepodnošljivom dvostrukošću koja otkriva slab kvalitet srpske javnosti i književnog života. Mileta Prodanović je, naime, u to vreme objavio dve knjige, sasvim različite a u nečemu ipak srodne. Knjiga proze „Ovo bi mogao biti vaš srećan dan“ (2000) uprkos dva izdanja bestidno je

FOTO: IMRE SARG

prećutana, svesno prigušena, a prošle godine objavio je duhovit i ciničan apel „Stariji i lepši Beograd“, kulturnu i duhovnu hroniku sunovrata srpskog društva na kraju veka. Ova knjiga pokrenula je beogradske malograđane koji joj se raduju verujući da tu nije reč o njima.

Fenomen stvaralačkih porodica oduvek privlači pažnju istraživača kulture, ali ne zato što pokazuje neku lombrozovsku genetsku ukorenjenost stvaralačkog nerva, premda se umetnici rađaju a ne nastaju, već zato što otkriva delikatnost i značaj kulturnog posredovanja. Naravno, najveći interes pobuđuju one situacije kada se čitava jedna familija iskaže u istoj umetničkoj oblasti. Valjda su zato najpoznatiji slučajevi porodica Bah i Man, u kojima pored izuzetnih stvaralaca i najvrednijih dela koja čovečanstvo poznaje ima i vrednih ostvarenja koja ostaju u svome vremenu. I dok je u muzičkom svetu od toga ponekad pravljen čitav kult, u književnom

Mileta M. Prodanović je deda Milete Prodanovića, slikara, književnika i čoveka od pera, humaniste u starinskom smislu ove reči

Prenešili književni gen

U slikarstvu Mileta Prodanović antagonizuje i povređuje, ali samo privremeno

Ih pamt sa sjajnih izložbi ovog umetnika. Centralni gradski prostor, posebno od Palate „Albanija“ do Narodnog pozorišta, u nekoliko različitih vizura valjda nije nigde bolje predložen u onoj delikatnoj i od oka skrivenoj nežnosti koju bi mogao da ima kao na platnima Bože Prodanovića. Sa posebnih mutnoplavih nijansi, ili oker palete, sliva se jedno lepše osećanje grada i urbanog prizora, impresija koja pomalo muti oko i pogled pokretom četkice koji nije sasvim usmeren, toliko da zamahu onoga što je pritajeno pruži priliku da se mimoide sa čvrstim oblikom i strogom proporcijom. Ne znam da je Beograd bolje pokazivao svoje dostojanstvo nego u terazijskim perspektivama ovog autora. Tako i pogled na grad sa zemunske strane, bilo da se vrlina Savske padine vidi ili samo nazire, ili ostaje s onu stranu lišća i rasvetljenog vazduha, pojačava utisak da tu postoji nešto što je dobro, i valjano uobličeno.

Kada neko sa posebnom ljubavlju za imaginaciju grada, kojoj je nadenuo ime urbofilija,

poput pisca ovih redova, tome sameri ono u reči pretočeno iskustvo Bože Prodanovića, njemu se onda namah otvara u kakvom je dijalogu morao da se začne onaj poriv koji obeležava i najbolje strane umetnič-

svetu su ovakvi detalji ostajali mnogo manje važni i za njih se retko, ili nikada, vezuje neko posebno interesovanje. Mnogo su poznatiji slučajevi slikara koje razlikuje ono stariji i mlađi, kao što je to slučaj sa dvojicom Petera Brojgela, nego književnika, kao što je to slučaj sa dvojicom Aleksandara Dima.

Nedavno je na skupu u Institutu za književnost i umetnost bačeno posebno svetlo na najrazgranatiju spisateljsku porodicu srpske literature, a bilo je u njoj i drugih osvedočenih talenata, porodicu Ilić. U njoj je, naravno, Vojislav Ilić mera velikog književnog dostignuća, ali da je ovo bogatija kultura koja ume da poštuje različitost i neobičnost, sigurno bi i mnogo više pažnje bilo posvećeno i

delu njegovog starijeg brata Dragutina Ilića. Ako se pridodaju i otac Jovan, najstariji i najmlađi brat, Milutin i Žarko, koji su svi književnici, eto jedne nezaboravne slike sa kraja XIX veka. Nije ona jedina u srpskoj literaturi, da spomenemo samo Nastasijevića, kod kojih se sreću muzika, slikarstvo i poezija, ili Hristića i Pavića. Odnosi pisaca u književnim porodicama nisu ravnopravni. U porodici Jakšić Mileta je preterano potcenjen u poređenju sa poznatim pesnikom, slikarem, dramskim i proznim stvaraocem Đurom. Ipak, nedavno je na Miletu Jakšića skrenuo pažnju, u jednom sjajnom otkrivačkom radu objavljenom u „Letopisu Matice srpske“, Milivoj Nenin. Iz zaborava, iz kojeg ga je i pisac ovih redova želeo da otrgne, vratio se nedavno

među čitaoce i jedan blistavi pripovedač na granici dvaju vekova i dvaju prozanih stilova Hajim Davičo, čiju je knjigu „Priče sa Jaliće“ priredio Vasa Pavković, a roman iz razdoblja između svetskih ratova „Strast“ Davida Pija-dea prešampao je Dereta, pa su tako čuvena porodična imena bolje predstavljena u književnosti.

Obe knjige dočaravaju jedan prošli Beograd, na čije transformacije upućuje Mileta Prodanović zatečen u svojim najnovijim knjigama između hroničara i tumača kulture i pisca jedne od najboljih satira u novijoj srpskoj literaturi, a naglašena politička osetljivost im je zajednička. Ali onaj ko želi da se nagleda Beograda u njegovom najboljem izdanju dobro će učiniti da se odšeta do ateljea Božidara Prodanovića na vrhu zgrade Kolarčeve zadužbine, a trebalo bi da

**Knjiga „Stariji i
lepsi Beograd“
pokrenula je
beogradske
malograđane
koji joj se raduju
verujući da tu
nije reč o njima**

ke imaginacije mnogo oštrijeg, žustrijeg, u prvi mah bespoštednog pristupa Milete Prodanovića. Ako se otac nije uestezao da ocrti, linijom i rečju, iskustvo života na ovom terenu, i da ostavi traga najkrupnijih dilema koje razdiru svaku bolju prirodu ne samo u stvaralaštvu već u svakodnevnom življenju, podmirivanju računa sa iskustvom i sa prošlošću, onda je sin o svemu tome progovorio sa mnogo više reči, srodnih i različitih znanja.

Miletine slike, koje sve imaju neku isukanost (za razliku od akvarela, kolaža i radova u ne-

**Onaj ko želi da
se nagleda
Beograda u
njegovom
najboljem
izdanju dobro će
učiniti ako se
odšeta do
ateljea Božidara
Prodanovića**

Mileta M. Prodanović u selu Ba izabran je u nacionalni komitet kao predstavnik Demokratske stranke, a u proleće 1945. uhvatile su ga i ubile jedinice KNOJ, što neće biti bez posledica po njegove potomke

kom posebnom listastom kame-
nu), režu zenicu na dvoje da bi
kroz nju provirio duh koji gleda.
Mileta antagonizuje i povređuje,
ali samo u prvi mah, dok se bi-
će koje je zahvaćeno ne suoči
samo sa sobom. U tome trenu
progovara nežnija priroda i
drugi duh ovog slikara i pisca,
tumača i komentatora. Njegova
humanistička volja na kraju vo-
di ka tome da se sve oprostí u
korist boljeg cilja. Pre svega, op-
rašta tako što u stalnim istori-
jskim reminiscencijama sa-
opštava da je sve što ne valja sa
čovečanstvom odvajkada tako,
a zatim u mišljenju, tražeći od-
jek iskustva u teoriji i znanju
zbog kojih on odustaje od ko-
načnog svođenja računa i nje-
govog podnošenja ljudskoj ne-
savršenosti. Mileta Prodanović
dopušta čoveku da sam sebi
oprosti to što kod njega gleda, i
to što u njegovim knjigama čita.

Ali, otkako se pojavio u srp-
skoj literaturi, da stvari slikarstva
ostavimo onima koji će to bolje
i sa više prava reći, Miletu Pro-
danovića prati sudbina čoveka
sa umnogostručnim stvaralač-
kim darom, a to ova sredina ne
oprašta. Oni koji sve vreme vide
da nisu u stanju da iznesu ni je-
dan običan život, spetljani čak i
u to kako da se ulice Beograda
najbolje zovu, i po kome, a ne
kako da se u njima uopšte mo-
že živeti i sa kim, čutljivo odma-

huju glavom.

Prve knjige, „Večera kod Svete
Apolonije“ (1983) i „Novi Klini“
(1989), bile su daleke jer je nji-
hov istorijski doseg izvan onoga
što se ovde zna, a istorija slikar-
stva i politički utopizam nedos-
tupni. Uzalud je Mileta Proda-
nović, pogrešno, u romanu
„Pleši, čudovište, na moju nežnu
muziku“ (1996) i pripovesti
„Crvena marama, sva od svile“
(1999) pokušavao da se približi
onome što će biti razumljivije i
svakodnevnije, odbacujući svoje
najbolje književne crte da bi
potro razliku koja je nepremo-
stiva prepreka za srpsku palan-
ku. Ono što je bilo stvar kulturne
istorije u zbirkama priča „Pu-
topisi po slikama i etiketama“
(1993) i „Nebeska opera“
(1995) ni u svom satiričkom po-
tencijalu, ni u domenu repre-
zentacije potrebe za duhovnim
putovanjem, nije bilo dovoljno
istaknuto i nailazilo je na povr-
šna uvažavanja. Ono u čemu
je Mileta Prodanović najbolji
stanju duha koji kod nas vlada
nije moglo biti dovoljno blisko.
Cenjen, pitan i pozivan, Mileta
Prodanović je sporo dobijao
mesto u literaturi koje mu je od
„Večere kod Svete Apolonije“
pripadalo. „Pas prebijene kič-
me“ (1993), rani dnevnik jed-
nog užasa koji je još potrajao,
doduše, mogao je da bude ek-
splicitniji, a duži prozni pokušaji
opet manje eksplicitni, ali to ni-
je pravi problem. Pravi problem
je taj što je Mileta Prodanović
sve vreme bio aktuelan i govo-

rio, pisao više od onoga što me-
ra srpske javnosti, opsednuta
dovršavanjem velikog istori-
jskog posla koji se pretvorio u
unižavanje svega, nije mogla
da vidi.

Puna mera osвете za nemoć-
ne duhove predstavljalo je čuta-
nje o knjizi „Ovo bi mogao biti
vaš srećan dan“, jedinstvenoj
knjizi posle NATO-bombardo-
vanja koja nas ne ostavlja na
miru. Otuda je ona problem, jer
ona povređuje ne samo tuđu
niskost nego i našu, ali bez onih
primitivnih terazija
na kojima se u du-
hu političke korek-
tnosti sve meri u
gram, a onaj ko
govori pre no što
išta kaže provodi
po nekoliko sati
pred ogledalom
medija uvežbava-
jući mimiku i pok-
rete usta. Toli-
ke godine se ovde
smenjuju govorni-
ci koji samo otva-
raju usta, a nešto drugo govori
iz njih, pa čak ni sami ne znaju
šta je to zbilja rečeno, dok čitav
tim pametnih i obrazovanih lju-
di, večnih dužnika, nastoji da
objasni šta (ni)je rečeno. Srpska
književnost se mogla tokom
ovih deset godina podičiti sati-
ričkom oštrinom svega nekoliko
knjiga, ali joj to nije bilo potreb-
no - pa je čutala o njima. Da
jeste, zar bismo i posle Miloševi-
ća teglili ono isto đubre zabluda
iz kojeg su njegov lik i njegova
era ponikli?

Ko pregleda katalog propa-
danja i pažljivo pročita šta Mile-
ta Prodanović pokazuje u „Stari-
jem i lepšem Beogradu“, dok se
bude uveseljavao našim naravi-
ma i glupostima, ili dok mu se u

grudima bude stezalo jer je kroz
sve to i sa svim tim trebalo žive-
ti, mora da se zamisli i nad pri-
rodom ljudskog slepila. Ako se
tolika količina niskosti ne vidi u
najprimitivnijim formama, kolika
je onda količina niskosti pohra-
njena na delikatniji način u tek
malo boljim kulturnim proizvodi-
ma no što su to ikone našega
doba, likovi na novčanicama,
zgrade i dogradnje, kiosci i
groblja, na kojima je u materija-
lu otisnuto sve što je upravljalo
krajem našeg veka, o čemu u

ovoj knjizi piše u tri
duža narativna
eseja Mileta Pro-
danović?

I kada se nared-
nih godina u srp-
skoj književnosti
budu utrivali ju-
naci što barjak
dograđe i razviju
ga tek kada se sve
završilo, koliko će
knjiga imati snagu
i moć blagovreme-
nosti? Proza Milete

Prodanovića, međutim, hoće, i
svi koji su prošli pored nje
moraće da se vrate. U bolje pre-
dele duha ne stiže se ma kojim
putem i ma kakvom prečicom,
nego strpljivim uspinjanjem. Pre
nego što novi primitivci koji niču
sa svih strana budu uočili u kak-
vom svetu žive, moraće da
shvate da ga upravo oni takvim
i čine. Uvek je bila stvar huma-
nizma i književnosti da to razot-
kriva, pa zato valja čitati odab-
rane priče, eseje i putopise Mile-
te Prodanovića, a naročito prvi
deo proze „Ovo bi mogao biti
vaš srećan dan“ koji ide u rad
najboljih stranica napisanih u
prošlom veku.

ALEKSANDAR JERKOY

**Mileta
Prodanović je
sporo dobijao
mesto u
literaturi koje
mu od „Večere
kod Svete
Apolonije“
pripada**

**Kakvi su bili ti naši već pomalo
miški preci, može se otkriti u
„Ratnom dnevniku 1914 -
1918“ Milete M. Prodanovića**

